

TÜRKİYE-BAE İLİŞKİLERİNDE YENİ DÖNEMİN İŞARETLERİ VE İHTİMALLER

DOÇ. DR. İSMAİL NUMAN TELCİ

Başkan Yardımcısı ORSAM

“

Abu Dabi yönetimi geleneksel dış politika araçlarına ilaveten özellikle askerî kapasitesini de işlevsel hâle getirerek bölge siyasetinde yeni bir yapılanmayı hayata geçirmek istedi. BAE'nin dış politika stratejisinin önemli bileşenlerinden biriye bölgede kendisine rakip olarak tanımladığı ve Abu Dabi'nin hedeflediği bölgesel yapının kurulmasına engel olarak gördüğü Türkiye'nin dış politika angajmanlarının engellenmesi ya da sınırlandırılmasıydı.

”

Son yıllarda yürüttüğü agresif dış politika stratejisiyle Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Ortadoğu siyasetinin belirleyici aktörlerinden birisi olma çabasıydı. Bu durum BAE'nin Mısır'dan Yemen'e, Libya'dan Suriye'ye birçok çatışma alanında etkin rol oynamasına yol açtı. Bu

çabalar doğrultusunda Abu Dabi yönetimi geleneksel dış politika araçlarına ilaveten özellikle askerî kapasitesini de işlevsel hâle getirerek bölge siyasetinde yeni bir yapılanmayı hayata geçirmek istedi. Özellikle 2013 yılından itibaren bu politika yönelimine sahip olan BAE'nin dış politika stratejisinin önemli bileşenlerinden biriyse bölgede kendisine rakip olarak tanımladığı ve Abu Dabi'nin hedef-

lediği bölgesel yapının kurulmasına engel olarak gördüğü Türkiye'nin dış politika angajmanlarının engellenmesi ya da sınırlandırılmasıydı.

TÜRKİYE-BAE ARASINDAKİ GERİLİMİN ARKA PLANI VE NORMALLEŞME GİRİŞİMLERİ

BAE yönetimi bir taraftan kendi nüfuz alanını genişletmeye çalış-

ırken, diğer taraftan da Türkiye'nin özellikle BAE'nin nüfuz alanıyla çakışan ülke ve bölgelerdeki girişimlerini engellemeye çalıştı. Sınırlı kapasitesiyle bu girişimlerinde başarısız olan Abu Dabi yönetimi, bu süreç boyunca sadece Türkiye ile olan güven ilişkisini kaybetmekle kalmadı, Arap halkları ve liderlikleri nezdinde de önceleri sahip olduğu olumlu algısını sınırlandırdı.

BAE'nin askerî-siyasi kapasitesini aşan girişimler BAE'yi söz konusu dış politikasını yeniden değerlendirmeye ve hem Türkiye ile ilişkilerinde hem de Arap dünyasına yönelik politikalarında değişikliğe gitmeye zorladı. Bu değişikliğin arkasındaki nedenlerden birisi Türkiye'nin artık BAE'nin dış politikasındaki öncelikli gündemlerden birisi olmaması ve Türkiye'nin bölgede kökleşen aktörlüğünü sınırlandırmanın imkânsız olduğunu görmesidir.

Öte yandan değişen bölgesel ve küresel konjonktür ve BAE'nin askerî-siyasi kapasitesini aşan girişimler BAE'yi söz konusu dış politikasını yeniden değerlendirmeye ve hem Türkiye ile ilişkilerinde hem de Arap dünyasına yönelik politikalarında değişikliğe gitmeye zorladı. Bu değişikliğin arkasındaki nedenlerden birisi Türkiye'nin artık BAE'nin dış politikasındaki öncelikli gündemlerden birisi olmaması ve Türkiye'nin bölgede

kökleşen aktörlüğünü sınırlandırmanın imkânsız olduğunu görmesidir. Bu durum esasında Abu Dabi'nin kapasite anlamında kendisinden çok daha güçlü olan Türkiye ile rekabetinin sürdürülebilir olmadığı ve bu durumun giderek daha fazla BAE'ye olumsuz yansiyabileceğini fark etmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu minvalde Abu Dabi yönetimi Türkiye ile ilişkilerini yeniden değerlendirerek geçmişten farklılaşan bir süreci hayata geçirmeye başlamış ve Türkiye'ye yönelik olumlu mesajlarını yoğunlaştırmıştır.

Bu süreçte en dikkat çeken görüşme bu hafta içerisinde BAE'nin Ulusal Güvenlik Danışmanı Şeyh Tahnoun bin Zayed el-Nahyan'ın Ankara'da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı ziyaretıyla yaşanmıştır. Uzun zamandır iki ülke arasında üst düzey resmî ziyaretin gerçekleşmediği dikkate alındığında, Şeyh Tahnoun'un ziyaretinin iki ülke ilişkilerinde yeni bir evreye geçilmesine yönelik bir adım olacağı tahmin edilebilir.

Esasında BAE dış politikasındaki bu yeni yaklaşım kendisini yakın zamanda göstermeye başlamıştı. Özellikle son birkaç yıldır Türkiye aleyhine ciddi kampanyalar yürüten ve dezenformasyon faaliyetleriyle bilinen BAE'li bazı isimlerin yakın zamanda Türkiye'ye dair yapıcı yorumlar yapması dönüşümün ilk habercisi olarak değerlendiril-

mişti. Bu kişilerden BAE'nin Dış İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanı olan Enver Gargaş 2021'in Ocak ayında yaptığı açıklamada ülkesinin Türkiye ile bir problem yaşamak istemediğini ve ilişkilerde normalleşme yönünde iradelerinin olduğunu ifade etmiştir. Bu açıklamadan sonra BAE merkezli bazı etkili sosyal medya hesaplarının da Türkiye'ye yönelik karalama kampanyalarına son vermesi Abu Dabi yönetiminin Ankara ile olası bir normalleşmeye sıcak baktığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu süreçte en dikkat çeken görüşme bu hafta içerisinde BAE'nin Ulusal Güvenlik Danışmanı Şeyh Tahnoun bin Zayed el-Nahyan'ın Ankara'da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı ziyaretıyla yaşanmıştır. Uzun zamandır iki ülke arasında üst düzey resmî ziyaretin gerçekleşmediği dikkate alındığında, Şeyh Tahnoun'un ziyaretinin iki ülke ilişkilerinde yeni bir evreye geçilmesine yönelik bir adım olacağı tahmin edilebilir. Tarafların bu

görüşmeye ilişkin olumlu mesajları ve geçmişte gerilen siyasi ilişkilere rağmen gücünü koruyan ekonomik bağlara gönderme yapması ikili ilişkilerde yeni bir dönemin başlangıcı olarak yorumlandı.

İKİLİ İLİŞKİLERİN YUMUŞAMASINDAKİ FAKTÖRLER

BAE'nin Türkiye ile ilişkilerde yumuşamaya gitmesinin birkaç nedeninden bahsedilebilir. Bölgedeki normalleşme sürecinde BAE'nin kararsız kalması, Suudi Arabistan ve Mısır gibi BAE'nin müttefiki kabul edilen ülkelerin Türkiye ile ilişkilerinde yumuşama süreçlerine girmeleri, ABD'de yaşanan liderlik değişimi ve Türkiye'nin askerî kapasitesinin giderek caydırıcı bir hâl alması gibi unsurlar Abu Dabi'yi Ankara ile ilişkiler konusunda yeni bir yönelime zorlamıştır. Öte yandan BAE'yi Türkiye ile olası bir normalleşmeye iten temel endişenin Abu Dabi'nin bölgesel poli-

tikalardaki agresif tutumu nedeniyle giderek yalnızlaşması ihtimalidir. 2017'de başlayan Katar ablukası ile hem bu ülke hem de Körfez'deki diğer monarşilerden Kuveyt ve Umman ile ciddi güven bunalımı yaşayan Abu Dabi yönetimi, ABD'den Joe Biden'ın başkanlık koltuğuna oturmasının ardından Katar'a yönelik ablukasını sonlandırmak zorunda kalmıştır. Bu noktada BAE'nin Katar krizi sürecinin net kaybedeni olduğu söylenebilir. Öte yandan Abu Dabi yönetimi, bölgesel politiklardaki en önemli müttefiki olan Suudi Arabistan ile de ciddi bir güven kaybı yaşamaktadır. Yemen'e müdahale sürecinde birlikte hareket ettiği Suudi Arabistan'ı 2020 yılında aldığı kararla yalnız bırakan Abu Dabi, Riyad'ın tepkisini çekmiştir.

Nitekim izleyen süreçte iki ülke arasındaki gerilim kademeli olarak yükselmiş ve son dönemde birçok konuda Suudi Arabistan ve BAE'nin ayrışan politikalar izlediği bir sürece girilmiştir. Dahası Riyad'ın hem İran ve özellikle Katar ile ilişkilerini geliştirme ve normalleştirme süreçlerine yönelmesi BAE liderliğindeki yalnızlaşma endişesini daha da yoğunlaştırmıştır. Bunun yanı sıra Mısır ile Etiyopya arasındaki Nil Nehri üzerinde yapılacak baraj nedeniyle yaşanan krizde Etiyopya ile ilişkilerini bozmak istemeyen BAE'nin Mısır ile ilişkilerinde de sorun alanları geliştiğini düşünürsek BAE'nin bölgesel anlamda zorlandığı noktalar daha iyi anlaşılabilir. ABD'nin de giderek bölgeyle olan angajmanlarını azalttığı, Afganistan örneğinde olduğu gibi yıllarca yürüttüğü operasyonları bir anda sonlandır-

dığı ve müttefiklerine giderek daha fazla güvensizlik verdiği bir bölgesel konjonktürde Abu Dabi yönetimi de gerek bölgesel gerek küresel yeni aktörlerle iş birliği imkânlarını artırma yolunu seçmiştir. Bu çerçevede Rusya ve Çin gibi ülkelerle ilişkilerini ilerleten BAE, Türkiye ile de süregiden gergin ilişkileri yeniden gözden geçirme ihtiyacı hissetmiştir.

“
Yakın geçmişte Türkiye'ye karşı hasmane politikalarıyla öne çıkan BAE'nin normalleşme konusundaki samimiyetini gösterecek somut adımlar atması Ankara'nın beklentileri arasındadır. Öte yandan, Türkiye de ekonomik çıkarları doğrultusunda BAE ile olumlu ilişkilerini devam ettirmeli, bölgesel meselelerde farklı yaklaşımları en aza indirebilecek mekanizmaları hayata geçirmelidir.

Bu noktada resmî düzeyde Türkiye'ye bir heyet gönderen BAE yönetimi, Ankara ile ilişkilerde yeni bir açılımı isteyen taraf görünümündedir. Abu Dabi'nin bu noktaya gelmesinde Türkiye'nin son dönemdeki dış politika angajmanlarında başarılı olması ve yakın ve uzak coğrafyada ciddi politika kazanımları elde etmesi etkili olmuştur. Libya'da Ulusal Mutabakat Hükûmeti'ne (UMH) desteğini sürdüren Türkiye, BAE'nin desteklediği Halife Hafter güçlerinin giriştiği darbelerin başarısızlıkla sonuçlanmasında başlıca aktördür. Öte yandan Afrika Boynuzu, Bal-

kanlar ve Kafkasya bölgelerinde yürüttüğü dış politika aktivizmini gerek ulusal çıkarları doğrultusunda gerekse de müttefiklerinin kazanımları bağlamında çıktılara dönüştürebilen Türkiye'nin bu etkinliği BAE karar alıcılarında caydırıcı bir etki oluşturmuştur. Buna karşın birçok dış politika girişiminde sonuca ulaşma konusunda yetersiz kalan Abu Dabi, kapasite anlamında sınırlarını görmüş ve bir dönem kendisine rakip olarak değerlendirdiği Türkiye ile bu anlamda bir ilişkiye giremeyeceğiyle yüzleşmek durumunda kalmıştır. Bu durum Abu Dabi'nin Türkiye ile ilişkilerinde yeni bir sorgulamaya gitmesi ve olası bir normalleşme seçeneğini gündeme almasının arkasındaki temel unsurdur denilebilir.

Her ne kadar son dönemde iki tarafın eğilimleri ve birbirlerine yönelik yapıcı tutumları ilişkilerde iyiyi gidişin işaretçisi olarak görülse de tarafların daha net adımlar görmek isteyecekleri söylenebilir. Yakın geçmişte Türkiye'ye karşı hasmane politikalarıyla öne çıkan BAE'nin normalleşme konusundaki samimiyetini gösterecek somut adımlar atması Ankara'nın beklentileri arasındadır. Öte yandan, Türkiye de ekonomik çıkarları doğrultusunda BAE ile olumlu ilişkilerini devam ettirmeli, bölgesel meselelerde farklı yaklaşımları en aza indirebilecek mekanizmaları hayata geçirmelidir. Sonuç olarak, BAE'nin son dönem izlediği politikaları da düşünürsek önümüzdeki dönemde Ortadoğu siyasetinin belirleyici aktörleri, ayrışmaları derinleştiren değil çok taraflı ittifak yapılarının kurucusu ülkeler olacaktır. ■